

ڪچي جو سير

سڪيا جي حاصلات

✍ تحرير جي حاصل مطلب، لفظي، فكري ۽ فني خويين کان آگاه ٿي سگهي.
 ✍ لفظن جي معنيٰ لکي جملن ۾ ڪر آڻي سگهي. ✍ تخيل جي اڏاوت وسيلي پنج سؤ کان وڌيڪ لفظن تي آڏاڙيل مضمون تخليقي سطح تي عمدن مثالن، منظر نگاري، مڪالمي نگاري ۽ شعرن وسيلي سينگاري پيش ڪري سگهي. ✍ محاورن جي سمجهائي لکي سگهي. ✍ سڌ سماءُ جي ذريعن، ٽيڪنالاجي، ڪمپيوٽر کي سنڌيءَ ۾ استعمال ڪري سگهي. ✍ بحث مباحثن ۽ مذاڪرن ۾ حصو وٺي سگهي.

درياه جي ٻنهي ڪپن واريءَ زمين کي ’ڪچو‘ چئبو آهي ۽ اتي جي رهاڪن کي ’ڪچي جا ماڻهو‘ ڪري سڏبو آهي. ڪچي ۾ گهاتا گهاتا جهنگ ۽ بيلا آهن، جن ۾ ٻٻر، باهڻ ۽ ڪانهن ڪثرت سان هوندا آهن. زمين سيڪ واري ٿيندي آهي، جنهن تي چير هميشه ڄاول هوندي آهي. ڪانهن کي ڪچي جي ماڻهن جون پياريون ۽ دل گهريون مينهون ۽ وچون خوشيءَ وچان دل ڀري کائينديون آهن. ڪانهن کائڻ ڪري آهي ڪير ۽ مڪڻ جام ڏينديون آهن. سانوڻ ۾ سڄو ڪچو پاڻي هوندو آهي. وري سرءُ جو، جڏهن پاڻيءَ جي مُند ختم ٿيندي آهي، تڏهن ڪچو به سڪندو آهي. سانوڻ ۾ اُتي جا ڀاڳيا پنهنجون مينهون، ڏاند، ڳئون هڙئي پڪي تي ڪڍي ايندا آهن، جتي پاڻي ڪونه هوندو آهي. ڀاڳين کي پنهنجي مال جي سُڪ جو گهڻو خيال هوندو آهي، سندن مال خوش ته پاڻ به خوش.

ڪچي ۾ درياه جي ڀرسان تمام سٺا ۽ موهيندڙ نظارا ٿيندا آهن. جن کي ڏسيو دل گهري ته ساري جمار انهن کي ڏسندي پوري ڪجي. باهڻن ۽ ٻٻرن جا وڏا وڏا وڻ، چنار جي درختن وانگر، ڪپن سان هوندا آهن، تن جي هيٺان ڀاڳين جون مينهون ۽ وچون ڪيرن ۾ چرنديون نظر اينديون آهن. انهن جي چڙن جو آواز ساري جهنگ ۾ ٻڌي ڌنارن جون دليون بهڪنديون آهن. ڀاڳيا، جن کي ڌنار به چئبو آهي، سي درياه جي ڪپن تي چير جي سبزي تي ويٺا پنهنجين مينهن جي تعريف ۾ يا مارن جا راڳ پيا ڳائيندا آهن. هنن جون دليون، غم گوندر کان بي خبر، هميشه خوشيءَ ۾ هونديون آهن. درياه جي ٻيٽن تي ڪڙمي ڪڙمي، جا سرهه جي نموني ٿيندي آهي، پوکيندا آهن. جنهن وقت اُها گل ڪندي آهي، تنهن وقت جاڏي نظر ڪريو

تاڏي ڦڪاڻ ئي ڦڪاڻ نظر ايندي آهي. سوين جريب پوڪيل هوندا آهن. وري هوا تي جا اُن جي خوشبو اچي، سا ته دماغ ۾ نشو پيدا ڪيو ڇڏي. جنهن وقت ڪٿڙي جاڏي ڪاڏي گل ڪري بيهندي آهي، تنهن وقت درياھ ڪنوار جي نموني سينگاريل نظر ايندو آهي.

ڪچي جي ماڻهن جا گهر باهڻن ۽ ڪانهن جا نهيل هوندا آهن. ڪن ڪن ۾ ته بنگلن کان به وڌيڪ ويهڻ ۾ مزو ايندو آهي، ۽ سندن رهاڪو به پنهنجن ۽ اُنهن ڪاڪڻن جهوپڙين کي بنگلن ۽ محلن ۽ ماڙين کان وڌيڪ سمجهندا آهن، ۽ انهن ۾ خوشيءَ ۽ مزي سان گذاريندا آهن. ڇت ۽ پتيون جيڪي ڪانهن سان نهيل هونديون آهن، سي تمام پڪيون ۽ جتادار ٿينديون آهن. اُنهن کي مينهن واءُ جو خطرو مُور نه ٿيندو آهي. گهرن کان وڌيڪ هو پنهنجن مينهن جا منهن، جن کي واڙا به سڏيندا آهن، سنا، مضبوط، ۽ ڪشادا ٺاهيندا آهن. هنن کي ساهه کان به وڌيڪ سندن مينهنن ۽ منهن پيارا هوندا آهن. ڪچي ۾ غريب کي به ٻه ٻه چار مينهنن ضرور هونديون، نه ته بدبخت سڏيو ويندو. وڏي ڀاڳين کي سو ڏيڍ کن مينهنن ۽ گئون ٿينديون آهن.

ڪچي ۾ ڏهن ٻارهن گهرن جو گونڙو ٿيندو آهي، جو انهن جي وڏي ڀاڳي جي نالي جي پٺيان سڏبو آهي. جي ڪنهن زميندار جو هوندو آهي، ته فلاڻي جي ’ڪيٽي‘ ڪري چئبو آهي. گونڙي جا رستا تمام سوڙها، چارن جي نموني ٿيندا آهن، جي گهرن جي اڳڻن ۾ وڃي کٽندا آهن. چارن جي ٻنهي پاسي پاڻ پيل هوندو آهي، وچ مان رستو ٿيندو آهي. پاڻ ڀاڳين کي سانوڻ جو دونهن جي ڪر ۾ ايندو آهي، سياري جو ڪنو ڪندا ويندا آهن. هر هڪ گهر ۽ واڙي جي چوڌاري ڪنڊن جو پيهو هوندو آهي، جو ست اٺ فوت وڏو ٿيندو آهي ۽ ’در‘ جنهن کي ’گلي‘ ڪري سڏيندا آهن، سو رات جو ڍنگر سان بند ڪري ڇڏيندا آهن.

(’گالهيون گونڻ وٺن جون‘ تان ورتل)

(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

- 1 ڪچو ڇاڪي چئبو آهي؟ اتان جا نظارا ڪيئن ٿيندا آهن؟
- 2 ڪيٽي ڇا ڪي چئبو آهي؟
- 3 ڪچي جي ماڻهن جي رهڻي ڪهڻي بابت اوهان ڇا ٿا ڄاڻو؟
- 4 سانوڻ جي مُند ۾ ڪچو ڪيئن نظر ايندو آهي؟

(ب) هيٺين لفظن جي معنيٰ لکي جملن ۾ ڪم آڻيو:

چڙو گوندر ڀاڳيو ڍنگر پيهو

(ج) هيٺين جا ضد لکو:

ڪچو بدبخت ڪشادا مضبوط خوشي

(د) لفظن جو اهڙو فقرو يا اهڙي فعلي صورت، جيڪا سڌي معنيٰ رکي

ته ان کي محاورو چئبو آهي. هيٺين محاورن جي سمجهائي ڏيو:

- * آڻي ويل ڪم اچڻ
- * اڀرندي تاءُ ڪرڻ
- * اجاگر ڪرڻ
- * ڀاڳ کُلڻ
- * ڪير ڪنڊ ٿيڻ

(ه) زمان ماضي متشڪي:

’مون لکيو هوندو‘ اهڙو جملو آهي، جيڪو زمان ماضيءَ واري ڳالهه کي ’مشڪوڪ صورت‘ ۾ بيان ڪري ٿو. هيٺ، مختصر زمان ماضيءَ جي اهم صورتن جو وچور ڏجي ٿو:

- * زمان ماضي: مون لکيو.
- * زمان ماضي استمراري: مون لکيو پئي.
- * زمان ماضي قريب: مون لکيو آهي.
- * زمان ماضي بعيد: مون لکيو هو.
- * زمان ماضي متشڪي: مون لکيو هوندو.

’زمان ماضي متشڪي‘ ۾ فعل جي ماضي صورت ۽ مددي فعل
’هوندو/ هوندي/ هوندا/ هونديون‘ ڪم آندل هوندو آهي.
توهان پڙهيل سبق مان ’زمان ماضي متشڪي‘ جا جملا چونڊي
لکو ۽ انهن جهڙو هڪ پنهنجو جملو لکو.

(9) ’ڪچي جي سير‘ بابت مضمون لکو:

سرگرمي:

ڪچو، ماحوليات لاءِ چوڙوري آهي؟ اوهان ڪلاس ۾ انهيءَ موضوع تي بحث
مباحثو ڪرايو.

استاد لاءِ هدايت:

شاگردن کي انٽرنيٽ ذريعي ڪچي جي مختصر دستاويزي فلم
ڏيکاري، ان بابت وڌيڪ ڄاڻ ڏئي.